

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 4, Article Number: 4C0127

HUMANITIES

Received: June 2011
Accepted: October 2011
Series : 4C
ISSN : 1308-7320
© 2010 www.newwsa.com

Sabit Oymael¹
Hatice Kıran Çakır¹
Yasemin Fidan¹
Cevdet Emin Ekinci²
Trakya University¹
Firat University²
soymael@trakya.edu.tr
Edirne -Turkey

**TARİHİ KENTSEL VE MİMARİ MEKÂNLARIN GELİŞİNDE ROL ALAN ETKENLERİN
İRDELENMESİ**

ÖZET

Bu çalışmada kent-çevre planlama ve mimari tasarım prensiplerinden hareketle, bugünün uygulamaları ve sorunları hakkında somut bir görüş ortaya konulmak ve geleceğe ışık tutulmak istenmiştir. Bu yapılırken eski Türk kentlerinin ve mimarisinin temel karakteristikleri ile günümüzdeki çağdaş teori ve uygulamaları arasında bir ilişki kurmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Mekan, Kentsel Doku,
Disiplinler Arası Çalışma, Mimari Mekan

**INVESTIGATION OF THE FACTS ON THE DEVELOPMENT OF HISTORICAL URBAN AND
ARCHITECTURAL PLACES**

ABSTRACT

In this study, urban-environmental planning and architectural design principles from the first sight, explaining today's problems of applications and issues are observed to create a solid vision and the future of the work. While the basic characteristics of this ancient Turkish cities and architecture of today's contemporary, we tried to establish a relationship between theory and practice.

Keywords: Historic Places, Urban Pattern,
Interdisciplinary Studies, Architectural Place

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Kentsel ve mimari mekânlarda, modern ve çağdaş tasarımların uygulanabilmesi için, eski Türk kentlerinin ve mimari ürünlerinin incelenmesinde yarar vardır. Zira geçmişten günümüze kadar gelen parametrelerle bugünkü parametreler arasında karşılaştırma olanağı bulunması, kent ve kentsel mimari ürünlerin karakteristikleri ile bugünkü kent kavramı ve kentsel dokudaki mimari ürünler arasındaki farklılıkların ortaya konulması önemlidir. Böylece, başlangıcından bugüne kadar süren kentleşme/mimari ürün olgusu bugünün çağdaş yorumu ile özdeşleştirilmiş, çeşitliliğin oluşumuna da (toplumsal-ekonomik-kültürel vb.) yaklaşım sağlamış olunabilir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada kent-çevre planlama ve mimari tasarım prensiplerinden hareketle, bugünün uygulamaları ve sorunları hakkında somut bir görüş ortaya konulmak ve geleceğe ışık tutulmak istenmiştir. Bu yapılırken eski Türk kentlerinin ve mimarisinin temel karakteristikleri ile günümüzdeki çağdaş teori ve uygulamaları arasında bir ilişki kurmaya çalışılmıştır.

3. KENTİN YERİ, JEOMORFOLOJİK YAPISI, TARİHİ GELİŞİNİ VE NÜFUS YAPISININ MİMARİYE ETKİLERİ (CITY PLACE, GEOMORPHOLOGICAL STRUCTURE, HISTORİKAL DEVELOPMENT AND POPULATION STRUCTURE OF THE EFFECTS OF ARCHIECTURE)

Her yapının tarihi araştırmasının başlangıç noktası, çok sağlam bir topografya bilgisine dayanmaktadır. Kentlerde genelde 3 tip yerleşme örüntüsü görülmektedir. Bunlar;

- 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarından bugüne gelen yapılar ve yerleşme örüntüsü,
- Planlı dönemde, plan kararları ve yerel örgütlerce yürütülen yapılar ve yerleşme örüntüleri,
- Planlı dönemde, yasa dışı davranışlar sonucu oluşturulmaya çalışılan yerleşme örüntüleri (Aysu, ss. 366-367). Söz konusu yerleşme örüntüleri ile ortam ve davranış düzeninde yapısal bir benzerlik vardır. Ortam ve davranışın yapısal benzerliği, insan-çevre ilişkisinin temelidir. Türk toplumunun eski yapısı incelenirken; tarım ve hayvancılık dâhil zor ve hırçın doğa ile uğraşmış oldukları görülür. Bu uğraşı, fertlerin davranış ve karakter yapısına da yansımaktadır. Bunun sonucudur ki; eski Türk kentleri genelde dağların, tepelerin, yamaçların üzerine kurulmuştur. Bu davranışın altında, ezilmeme, yüksekte bulunma, çevreye hâkim olma, korunma gibi duyguların olduğu algılanabilir (Erkmen, 1982, s.60).

Eski kentlerin, su kenarlarındaki düzlüklerde ya da savunma amaçlı dağ yamaçlarında/tepelerinde kurulduğu görülmektedir. Su kenarlarında kurulmasının nedeni ise, tarıma elverişli tarım arazilerinin bulunmasıdır. Türkiye’de kentler topografik yapı itibarıyla çok değişkenlik göstermektedir. Örneğin; Kayseri ortalama çapı 15 km’yi bulan etrafı fazla yüksek olmayan dağlarla çevrili çanak biçimindedir. Sadece güneyinde Erciyes Dağı yükselmektedir (3.916 m.). Kentin dağ eteğinde değil de düz bir arazide kurulması önemli bir karakteristiklerdir. Kentin kuzey yönü, Dik Kale, Eski Kale, Eski Sur ve İç Şehir olarak adlandırılan bir surla çevrilidir. Savunmayı etrafı sularla çevrili, düz bir arazide, kale içinden yapmada gören o zamanki insanların, zamanla kale içine sığmaması, kale dışına taşmasına neden olmuştur. Böylece Kayseri kale merkezli olarak gelişme göstermiştir.

Düzlükler üzerinde kurulmuş olan bazı kentlerin, bugün tepe üstünde kurulmuş yerleşim haline dönüştüğü de gözlemlenmektedir. Yüzyıllardır üzerinde yıkılma ve yeniden yapılaşmanın meydana getirdiği yıkıntı malzemeleri, yükseklikleri 35 m.'ye varan moloz tepeleri oluşturmuştur. Örneğin Tel Açana'da (Antakya dolayları) M.Ö. 1200'den kalkolitik çağa kadar inen tam 17 yapı tabakası saptanmıştır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Alalah>,2011).

Kentlerde, zaman içinde yıkım ve yeniden yapılaşması sonucu yükseltiler meydana gelebileceğine Kayseri kenti örnek teşkil edebilir. Kayseri'nin merkezinde bulunan dünyanın ilk tıp okulu (1205) Gıyasiye ve Şifa-iye Medresesinin (Bugün Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Fakültesi'ne bağlanmıştır) zemini bugünkü mevcut zeminden yaklaşık 3 m. kadar aşağıda kalmıştır. Bu husus, kent arazisinin 3 m. kadar dolmuş olduğunu göstermektedir.

Yaşayan bir organizma gibi kabul edilen kentlerde kurulduklarından bu yana her geçen gün hane-halkı ve dolayısıyla kent nüfusu artış göstermektedir. Önceleri birbirinden uzak yapılan konutlar, nüfus artışına bağlı olarak yapılan eklentiler sonucu birbirine bitişik duruma gelmiştir. Ancak yapılan her konutun kendi bağımsız bir bahçe duvarı vardır. Bu husus içedönüklüğün ifadesidir.

Eski kentlerde görülen bu bütünleşme ve içe dönüklük değerleri, günümüzde tamamen değişmiş, bir açılma, dağılma göstermiştir. Adeta bağımsız kent yaratılmış, mevcut sistem karmaşıklaşmıştır. Nüfus hareketleri, tahmin edildiği gibi kent merkezine değil, kent çevresine doğru başlamıştır. Artık insanların iş yerlerine yürüyerek gidebileceği, doğa içinde rahat hareket edebileceği günler geride kalmıştır. Üstelik otomobilin yaygınlaşması ile yeni sorunlar ortaya çıkmıştır.

Kentlerin nasıl bir tarihi gelişimin sonucu olduğunu, hangi faktörlerin etkisiyle değişime uğradığının bilinmesi, geleceğin yaratılmasında bilgi kaynağı olacaktır. Bir dönemde tahkimat duvarları, surlar ve kalelerin hâkim olduğu yapılaşma, bir başka dönemde ise (1960'larda) kampuslar, siteler, finans ve ticaret merkezleri fikri ve olgusuna dönüşmüştür. Bunların zaman içinde ne derece doğru olduğunu görmek, sağlıklı yargılara varmak için uzun yıllar geçmesi gerekmektedir. Kampusların bugün için iyi çözümler olmadığı, kentten soyutlanma yarattığı şeklinde görüşler daha şimdiden ileri sürülmektedir.

4. KENTSEL MEKÂNDA İNSANLARIN BEKLENTİLERİNİN AKSİNE GELİŞMELER (PEOPLE'S EXPECTATIONS INELIGIBLE IMPROVEMENTS IN URBAN SPACE)

İnsanoğlu, çevre koşullarını kontrol etmeyi, onu gereksinmeleri ve istekleri doğrultusunda biçimlendirmeyi öğrenmiş, buna dayalı çeşitli teknolojileri geliştirmiş fakat yine de bazı sorunları çözümlenmede aciz kalmıştır. "Çağının toplumsal ekonomik ve kültürel gereksinmelerine, içinde yaşadığı mekanı uyduramaması ya da yanlış politikalar sonucu kentleşmenin spekülâtif doğrultulara sürüklenmesi, insan yaşamının kötü, eskimiş ve sağlıksız mekanlarda sürdürülmesi gibi örnekler bu acizliği tanımlamaktadır" (Aysu, 1977, s.15). Bu acizlik ve yozlaşmada; sorumlu kişi ve tasarımcıların yetişme tarzı, model-analiz-sentezde bilgi ve tekniğin önemi, merkezi ve yerel yönetimlerin plan anlayışı, uygulayıcıların nitelik ve niceliği, iş ahlakı ve disiplin durumu sorgulanabilmektedir. Aşağıda alanla ilgili sorunlara açıklık getirilmektedir:

- **Sorumlu Kişi ve Tasarımcıların Yetişme Tarzı:** Meslek sosyolojisi kent ve konut planlamalarının yapılması tek ihtisas sahibini

değil "disiplinler arası" diyebileceğimiz çok sayıdaki şehirci, coğrafyacı, sosyolog, mimar, tarihçi gibi farklı ihtisas sahiplerinin sıkı işbirliğini gerektirir. Bu kişilerin, yöre halkının istek ve ihtiyaçları ile duygu ve düşüncelerinin ışığında, ilerleyen teknik ve değişen yaşam koşullarının gelecekte getireceği değişiklikleri önceden görmesi gerekir. Bugünkü, dört yıllık bir eğitimle, belirtilen özelliklerin mimarlara, tasarımcılara kazandırmak mümkün görülmemektedir. Zira, sadece çizim yapmak, teknik resim kurallarını öğrenmek yeterli olamamaktadır. Olayların-uygulamaların neden ve niçin yapıldığına açıklama getirecek, geçmiş ve gelecekle bağ kuracak elemanlara gereksinim vardır.

Geleceğe yön verecek tüm insanların yetişmelerinde, "koordinasyon içinde bulunulma" temel prensibinin verilmesi gerekir. Örneğin kent planlama-çevre ve mimari oluşumlarında belediyelerin sular idaresi, park ve bahçeler müdürlüğü vb. birimleri arasında veya belediyelerin Devlet Su İşleri, Karayolları ve Elektrik İdaresi arasında koordinasyon mutlaka sağlanmalıdır. Koordinasyon konusuna bir örnekle açıklık getirelim: Herhangi bir yol, çevresiyle birlikte yapılır. İşin başında, yolun gelecekte genişletilebileceği ve yol alt yapısı düşünülmeyişi takdirde bir süre sonra ya yol genişletme çabaları ya da alt yapı çalışmaları nedeniyle yol ve çevresinde bozulmalar kaçınılmaz olmaktadır.

- **Model-Analiz-Sentezde Bilgi ve Tekniğin Önemi:** Kentsel çevre ve planlamalarda uygulanacak yöntem ve teknikleri içeren çok değişik modeller vardır. Model temelde bir belirleme aracıdır. Bu belirleme işlemleri çevresel psikoloji ve toplumsal değişkenlerden türeyen verilerle geliştirilir. Bir veri, üretme eylemi olup senteze hazırlıktır. Modelin aşamaları; problemin belirlenmesi, ilgili grupların belirlenmesi, ihtiyaç, istek ve değer sistemlerinin belirlenmesi, tasarlama hedef ve amaçlarının belirlenmesi, amaçların gerçekleştirilmesi için eylem örüntülerinin ve psikolojik isteklerin belirlenmesi, fizyolojik, psikolojik ihtiyaçlar ile eylem örüntülerini karşılamak için isteklerin belirlenmesidir (Erkmen, 1982).

Problemlerin önceden iyi analiz edilmemesi ve sentezlenmemesi sonucu neler kaybedilebileceği şöyle somut bir örnekle açıklanabilir. Atatürk Üniversitesi lojmanlarının çatıları, önceleri %6 gibi bir eğimle tasarlanmış, serbest saçaklardan kaçınılarak gizli dere ve gizli yağmur olukları yapılmıştır. Rakımı 2000 m. olup, karı yağışı çok olan bir yörede karın çatıdan hemen atılması gerekirken, az eğimli çatı yapılması büyük problemler yaratmıştır. Çatı eğiminin azlığı sonucu, saatte 100 km'ye ulaşan rüzgârın meydana getirdiği emme ile çatı bakır levhaları, periyodik hareketlere başlamış, sonunda çatıdan sürüklenmişlerdir. Çatıdan bu kopuşta, -40 °C'ye inen gece ısı ile, güneşte +80 °C'ye çıkan çatı yüzeyi arasındaki 120 °C'lik ısı farkının da büyük etkisi olmuştur. Bakır kaplı çatılardan randıman alınamayınca, düz çatı sistemine geçilmiş ve yeni çatıya yalıtım yapılmıştır. Fakat yalıtım malzemelerinde standarda erişilememiş olması, yalıtım tabakalarının iletim koşulları ile bağdaşamayacağı konularının iyi analiz edilmemesi olumsuzlukla sonuçlanmıştır. Bu sefer saçakların kısmen artırılması, soğuk çatı uygulamasına dönülmesi, çatı eğimlerinin artırılması gibi uygulamalara gidilmiştir. Tabii, yeni çatı sisteminde kiremitlerin -40 °C'ye

düşen iklim koşullarında ne derece yararlı olacağı şüphelidir (Canan, 1979, ss.20-23).

Sonuçta kaybedenler fertler ve devlettir. İşlevsel analiz adı altında eğilimlerin saptanması ve yapıların kullanımlarına ilişkin önerilerin sunulması ayrı önem taşımaktadır. Yeterli teknik bilgiye sahip ekiplerce, ayrıntılı düzeyde araştırmaların yapılması ve müdahale ölçütleri ile yeni yapılanma koşullarının hazırlanması, koruma planlarında önemli bir çalışmayı gerektirir (Göksu, 1985, s. 115).

- **İş Ahlakı ve Disiplin Konusunda Gerçeklerden Kaçıp Yararsız Deneylere Girişmek:** Hasan Ali Yücel'e göre insanlık, insana hürmetle başlar. İnsanlar bu duygu ile yüklendikleri zaman, insanların kalplerini ezen yıkıcı tehlikeler ortadan kalkacaktır. İnsan kendi çıkarını düşündüğü kadar, diğer insanların da çıkarlarını/yararlarını düşünmek zorundadır. Birçok ahlak emirleri artık uygar insanlık için birer hukuk kuralı olmuştur.
- **Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Plan Anlayışı:** Kırsal kesimlerden kentlere hızlı göç ve hızlı nüfus artışları sonucu, zorunlu olarak kentler dinamik bir yapı kazanmıştır. Maalesef bu durum geç fark edilmiş, kentsel değerlerde kayıplar olmuştur. Kapsamlı planlama çalışmalarına geçilmiş olmasına rağmen, bazı merkezi ve yerel yönetimlerin çeşitli düşüncelerle plan çalışmalarının, plan kararlarının dışına çıkması, kentin yerleşik dokusunu bozmaktadır.
Kat adetlerinin artması veya gabarinin yükselmesi, kentin (genelde) zaten yetersiz olan alt yapısını daha da yetersiz kılmış ve böylece su, hava gazı, kanalizasyon yetersizliği gibi sorunları beraberinde getirmiştir. Sonuçta alt yapı ve üst yapı sorunları akut hale gelerek eskiden var olan kent peyzajı, imajı kaybolmaya başlamıştır (Ayan, 1975,s.131).
- **Uygulayıcıların Nitelik ve Nicelik Eksikliği Konusunda Görüşü:** Bir tasarım-planlama kâğıt üzerinde ne kadar iyi olursa olsun, uygulama aşamasında yanılma ve sapma toleranslarıyla belirli bir işçilik-ustalık düzeyine çıkılmadığı sürece sorunlar zincirinin bitmeyeceği açıktır. Örneğin; yeni-çağdaş görüş ve yaratıcılık gerektiren prefabrikasyon ve panel teknolojilerinden, en sade işlere kadar her kademedede insan unsurunun nitelik ve niceliği önemlidir.
- **Araştırma-Geliştirmenin (Ar-Ge) Önemi:** Bilim insanları, mimarlar, tasarımcılar, amaca ulaşmak, rasyonel çözümler bulmak için, ortak çalışmalıdır. Bilim insanlarının görevleri; açıklamak ve belirlemek için geçmişe yönelik çalışmalar yapmaktır (Erkmen, 1982, s. 27). Mimarlar ve araştırmacılar birbirini tamamlamalı ve bilimsel yöntemlere yönelmelidir. Mimar ile kullanıcı arasındaki iletişimin sağlıklılığı yeni tasarımlara ışık tutacaktır. Nasıl ki bir doktor, kalbinden ameliyat ettiği hastasını periyodik bakıma alır ise, kentsel alanda yapılan her türlü uygulamaların da gözleme alınması gerekir.
Kent-çevre planlama ve mimari tasarımların uygulamalarında, olası parametrelerin analizinde, bilgisayar teknolojilerinden azami yararlanılmalıdır. Bilgisayar ile pek çok alternatif tasarımlar yapılabilir, neden-sonuç ilişkileri elde edilebilir.

5. MİMARİ MEKÂNLARIN DEĞİŞEN SOSYO-EKONOMİK GEREKSİNİMLERE UYUMU VE İŞLEVSELLİĞİ (THE COMPLIANCE AND FUNCTIONALITY BY CHANGING SOCIO-ECONOMIC REQUIREMENTS FOR PLACES ARCHITECTURAL)

Mimarlık ürünleri, boşluğa "form" veren ve belirli işlev mekânları oluşturan bir kabuk olarak görünüm kazanırlar. Ancak bu, mimarlığın somut bir yönüdür. Bu "kabuk", madde-enerjinin niha-i politik ekonomi sistemi içinde, bir toplumun sosyo-kültürel yapısını somutlaştırmak üzere zaman uzam kesitinde örgütlenmesi, yapısallaşması ve değişen koşullara göre durum değiştirecek arzulan bir çevreyi oluşturma sürecidir (Başakman, 1977, s.78). Mimari mekânların tasarımında, işlevselliğinde zayıf kalınması ve bunun çevre ile sağlanmaya çalışılması çevreyi bozmaktadır.

Bir mimarinin değeri, o mimariyi ortaya çıkaran mimarlık mantığı ile doğru orantılıdır. Fiziksel mimarlıkta sosyal üniteler, kuramsal nitelikler ve bireysel ilişkiler iyi bilinmelidir. Varmak istediğimiz amaç; en iyi tasarlanmış ve çevrelenmiş mekanlar elde etmektir. Çevreleme ve konfor koşullarını sağlayacak kontrolün beraber çözülmediği, fonksiyon, strüktür, ekonomi, teknoloji vb. faktörlerin iyi düşünülmediği bir yapı, sanatla, mimarlık olgusu ile bağdaşamaz.

Mantıksal düşünce; temel olarak kabul edilebilecek varsayımlardan çıkarsamada bulunarak üretilen ifadeler arasında içsel tutarlılık olması, çelişki olmaması anlamına gelmektedir. Temel varsayımlar hatalı olduğu sürece mantıksal düşünce yoluyla varılan sonuçların gerçekten doğru ve anlamlı olduğu iddia edilemez (Başakman, 1986, s.16). O zaman; ortaya çıkacak ürünün, içinde yaşayan insanlara olan yararı istenilenin çok altında kalır.

İnsan yapısı çevreden anlaşılan doğanın fiziksel yapısının insan tarafından düzenlenmesi, böylece yaratılan fiziksel ortamın giderek doğaya egemen olmasıdır (Gürel, 1970, s.14). Bir kentin fiziksel ortamı ve bu ortamın oluşumu, belirli bir zaman kesiti içinde eylemlerin mekan içindeki yer seçimine bağlı olduğuna göre; ekonomik yapıya bağımlı olarak farklılaşan ve çeşitlenen fonksiyonlar, kentin mekansal gelişim sürecinin incelenmesi için bir ölçüt oluşturur.

Bundan elli yıl önceki insanların yaşam biçimleri ile ilgi ve gereksinmelerinin, bugünkü ile aynı olduğunu söylemek mümkün değildir. Eskiden halkın %80'ninden fazlası kırsal kesimde yaşar ve çiftçilikle-hayvancılıkla uğraşır. Bugün bu oran ve yaşam biçimi tersine dönmüş durumdadır. Eskiden var olan nüfus ve aile yapısı kıyas edilemeyecek kadar değişime uğramıştır. Çok çocuklu büyük ataerkil bir aile yapısı, bugün küçük ve hatta çekirdek bir yapıya kavuşmuştur. Böyle küçük ve çekirdek bir ailenin yaşam tarzı ile ilgi ve gereksinimleri elbette ki farklı olacaktır. Ulaşımın artması, insanların başka uzak kentlere gidip gelme, oralarda yaşamlarını geçici/kalıcı sürdürme durumları herkesin kendi yapısına uygun bir konaklama gereğini ortaya çıkarmıştır. Kiralık evler, bekâr evleri, oteller, pansiyonlar, yaşlılar-düşkünler yurtları, çocuk yuvaları, sinemalar, tiyatrolar, park ve bahçeler ile yollar, otoparklar gibi tüm olgular, değişen sosyo-ekonomik gereksinmelerin bir sonucudur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Tasarımlara ilişkin savların hem başlangıçta hem de kendi içinde tutarlı olması koşuldur. Mantığa ters durum olmamalıdır. Bu fikirler çerçevesinde tasarımların en iyisini yapabilmek için o toplumun içinde yaşayıp, gözlemleyip, o toplumun değer yargılarının gerçek ilgi ve ihtiyaçlarının tahlili yapılmalıdır.

Planlama; bireylerin ve toplumun değer yargılarının ön planda tutulduğu bir unsurdur. Kırsal ve kentsel alandaki değer yargılarının,

bireylerin ilgi ve gereksinmelerinin farklı olabileceği düşünülmelidir. Planlamaya sadece bilimsel açıdan yaklaşmak kesinlikle yeterli değildir. Bilimlerin hepsi, aynı objektiflikte olmadığı gibi, kesin objektifliğe de, ulaşmayabilir. Örneğin; bir kentte, yörede ele alınan bir olayın incelenmesi ile diğer bir kentte, yörede ele alınan bir olayın incelenmesinde sonuçlar aynı çıkmayabilir. O halde; planlamada değer yargılarının daima göz önünde bulundurulması gerekir.

Son yıllarda nüfusun hızlı artması, hızlı kentleşme, aile yapısındaki ve değer yargılarındaki değişiklikler, bazen siyasi bazen de ekonomik baskılar nedeniyle, bir zamanların genelde beğenilen, bir mimari değeri olan Türk evleri, yıkılmaya, yok olmaya yüz tutmuştur. Yerine, inşa edilmiş çevrenin dokusundaki değişimlerle, sadece yapıardan oluşan yeni bir yapı çevre yaratılmıştır. Evler apartmanlara, bloklara mahallelere ve tüm kent; salt yapı kütleleriyle dolu bir tarlaya dönüşmüştür. Çocukların oynayacakları, komşuların birbirlerine "günaydın" diyebilecekleri, yeşil doku içinde çiçekli, sarmaşıklı süslü bahçeli evlerden oluşan kentsel ve mimari tasarımlara yönelmelidir.

Aradan bunca yıl geçmesine rağmen bizleri hala eski kentsel ve mimari mekânlardan övgüyle, zaman zaman hayranlıkla bahsettiren özelliklerin bulunması, gün ışığına çıkartılması ve bunların yeni tasarımlara prensip olarak alınması gerekmektedir. Büyük bir bölümü yıkılmış olmakla beraber, günümüze ulaşan binalar, arşivlenmiş eserler ve müzeler, söz konusu prensipleri yansıtabilecek özelliklerle yüklüdür. Açıklamalardan eskinin, eski olan her şeyin iyi ve arzulanan çözümlere sahip olduğu algılanmamalıdır. Eski mimari ürünlerin çoğunun performanslarının tüm fiziksel boyutlarının yarattığı estetik, rahatlık, huzur gibi olguları, bugünkü değerlerimize göre sağladığı düşünülemez.

Herhangi bir tasarımın/uygulamanın, tasarım/uygulama boyutları, boyutlara ilişkin amaçlar, açıkça ifade edilmesi gerektiğinden, değerlendirmeyi yapabilmek için yeterli bilgi sağlamış olmalıdır. Performans kriterlerine ilişkin ölçülerin, çoğu kez direkt olarak yapılamaması ve ölçüm güçlükleri veya ölçme sistemlerinin/yöntemlerinin yeterince geliştirilmemiş olması, değerlendirme sürecinde, en büyük engel olarak görülmektedir.

NOT (NOTICE)

Bu makale, 28-30 Eylül 2011 tarihleri arasında Elazığ Fırat Üniversitesinde "International Participated Construction Congress" IPCC11'de sözlü sunum olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Ayan, M., (1985). Cumhuriyet Döneminde Kentleşmenin İzmir'de Kentsel Dokuya Etkisi; Bildiriler (Der. Mutlu Başakman), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Basım Atölyesi, , s.115
2. Aysu, M.E., (1977). Eski Kent Mekanlarını Düzenleme İlkeleri, İstanbul, İDMM Akademisi Baskı Atölyesi
3. Başakman, M., (1986). Mimarlıkta Değişen İmgelemler ve Form Oluşumu, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, 86 EY 119
4. Başakman, M., (1985). Kentsel Değişme Dinamiklerinde Uygurlık Sağlamaya Yönelik Çözümleri, Bildiriler- Ege'de Mimarlık Sempozyumu. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Basımevi, 27-29 Kasım

5. Başakman, M., (1979). Bilimsel Yöntemin Mimari Planlama ve Tasarımda Kullanılmasına ve Sayısallaştırmaya Eleştirel Bir Yaklaşım -Bir Değerlendirme Önerisi İzmir: E.Ü.G.S.F.
6. Cezar, M., (1977). Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık, İstanbul, Baha Matbaası,
7. Canan, İ., (1979). Oturanlar Açısından Atatürk Üniversitesi Lojmanları veya Taklitçiliğimizin Muhasebesi, Ankara, Ayyıldız Matbaası A.Ş.
8. Egli, E., (1958). Geschichte des Städtebaues, Zürich
9. Erkman, U., (1982). Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi, İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası
10. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Alalah>, Eylül, 2011.